

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹۸۳۴۹

باسمه تعالی

مجتمع علوم انسانی
دانشکده زبان و ادبیات
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد
زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

بررسی زبان و صور خیال در مدیحه‌های انوری

استاد راهنما:

دکتر سید محمود الهام بخش

استاد مشاور:

دکتر سید جمال الدین مرتضوی

پژوهش و نگارش:

قمر مردانه

تابستان ۸۵

۹۸۳۴۹

کتابخانه تخصصی زبان
فصلنامه علمی پژوهشی
زبان و ادبیات فارسی

۱۳۸۶ / ۱۱ / ۲۸

تقدیم به

مهربان ترین مهربان

مادرم

و استوارترین تکیه گاه

همسرم

و زیبا ترین گل

فرزندم

قدردانی

اکنون که به یاری خداوند بزرگ کار تدوین و نگارش این پایان نامه به اتمام رسیده است، نگارنده این سطور بر خود واجب می داند پس از حمد خداوند از این عزیزان کمال قدردانی و تشکر را به عمل آورد

جناب آقای دکتر سید محمود الهامبخش، ریاست گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه یزد، که اگر مساعدت ها و همکاری های ایشان نبود این پایان نامه راه به جایی نمی برد.

جناب آقای دکتر سید جمال الدین مرتضوی، مشاور پایان نامه، استاد گرانقدر دکتر یدالله جلالی پندری که با نصایح بی پایان خود راه نگارش این پایان نامه را بر این حقیر هموار نمودند.

استاد بزرگوار جناب آقای دکتر سید محمد شبانان، داور داخلی گروه و نیز استاد محترم داور خارج از گروه و نماینده ی محترم تحصیلات تکمیلی دانشگاه.

آقای ابراهیم فرهادی همسر بزرگوارم که با صبر و تلاش خود در تمام مراحل نگارش پایان نامه یاری گر بنده بودند.

خانم حمیده مطهری نیا و خانم ستاره صابر، کارشناس و مسئول دفتر گروه.

خانواده محترم رحیمی که در تمام دوره تحصیل بنده در یزد و نیز در زمان نگارش و تدوین پایان نامه برای یاری و همکاری با حقیر حتی از جان نیز مایه گذاشتند.

در پایان تنها یک خواسته برای نگارنده باقی می ماند:

خدایا چنان کن سرانجام کار توخشنود باشی و ما رستگار

مدیریت تحصیلات تکمیلی

صور تجلسه دفاعیه پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاعیه پایان نامه تحصیلی خانم قمر مردانه

دانشجوی کارشناسی ارشد مجتمع علوم انسانی دانشگاه یزد، در رشته/ گرایش زبان و ادبیات فارسی

تحت عنوان: «بررسی زبان و صور خیال در مدیحه‌های انوری»

در تاریخ: ۱۳۸۵/۷/۱۹

و تعداد واحد: ۴

امضاء

نام و نام خانوادگی : با حضور اعضای هیات داوران متشکل از :

دکتر سید محمود الهام بخش

۱- استاد راهنما

دکتر سید جمال الدین مرتضوی

۲- استاد مشاور

دکتر سید محمد حسینی شبانان

۳- داور داخل گروه

دکتر جعفری قریه‌علی

۴- داور خارج از گروه

و نمره: به عدد ۱۸٫۷۵

تشکیل گردید و پس از ارزیابی پایان نامه توسط هیات داوران، با درجه عالی
به حروف **همبرده و صدکارون** مورد تصویب قرار گرفت.

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه (ناظر)

نام و نام خانوادگی: دکتر داریوش مهرشاهی

امضاء:

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مبادی تحقیق

- ۱-۱- تعریف موضوع ۲
- ۲-۱- سئوالات پژوهش ۳
- ۳-۱- روش تحقیق ۳
- ۴-۱- پیشینه‌ی تحقیق ۴
- ۵-۱- اهداف ۶
- ۶-۱- ضرورت و اهمیت ۷
- ۷-۱- کاربرد نتایج تحقیق ۷

فصل دوم: زندگی

- ۱-۲- مختصری از زندگی انوری ۱۰
- ۲-۲- ویژگی های زمانه‌ی زندگی انوری ۱۶
- ۳-۲- حوادث عصر انوری ۱۹
- ۴-۲- ممدوحان انوری ۲۴
- ۵-۲- آثار و اشعار انوری ۳۷
- ۵-۲-۱- قصیده ۴۰
- ۵-۲-۲- غزل ۵۷
- ۵-۲-۳- قطعه ۶۰
- ۵-۲-۴- اشعار طنز ۶۳
- ۵-۲-۵- اشعار هجو ۶۷

فصل سوم: شعر مدحی

- ۱-۳ — تعریف شعر مدحی ۷۲
- ۲-۳ — سابقه‌ی شعر مدحی ۷۳
- ۳-۳ — علل روی آوردن شاعران به مدح ۸۲
- ۴-۳ — مدح و نیازهای صاحبان قدرت ۸۹
- ۵-۳ — شاعر و نصیحت‌گویی در مدح ۸۹
- ۶-۳ — فواید شعر مدحی ۹۱
- ۷-۳ — کتمان حقیقت در شعر مدحی ۹۲
- ۸-۳ — مداخل دینی ۹۴
- ۹-۳ — مدح و ترقی زبان و ادبیات فارسی ۹۷
- ۱۰-۳ — انوری و نکوهش شعر مدحی ۹۹

فصل چهارم: صور خیال در مدیحه‌های انوری

- ۱-۴ — تصویر ۱۰۳
- ۲-۴ — صور خیال در ساختمان شعر ۱۰۴
- ۲-۴ — ۱- محور افقی خیال ۱۰۵
- ۲-۴ — ۲- محور عمودی خیال ۱۰۵
- ۳-۴ — بررسی صور خیال در محور افقی شعر انوری ۱۰۷
- ۳-۴ — ۱- تشبیه ۱۰۷
- ۳-۴ — ۲- تشبیه به اعتبار ذکر یا عدم ذکر وجه شبه و ادوات تشبیه ۱۰۹
- الف — مفصل ۱۱۰
- ب- محمل ۱۱۰
- ج- مودکد ۱۱۱
- د- مرسل ۱۱۲
- ه- تشبیه بلیغ ۱۱۲
- ۳-۴ — ۲- تشبیه از جهت حسی و عقلی بودن مشبه و مشبه به (طرفین تشبیه) ۱۱۴

- الف — دو طرف تشبیه حسی ۱۱۴
- ب- صثبه عقلی و مشبه به حسی ۱۱۵
- ج- مشبه حسی و مشبه به عقلی ۱۱۶
- د- دو طرف تشبیه عقلی ۱۱۷
- ۳-۴-۱-۳- ساختمان تشبیه در شعر انوری ۱۱۸
- الف — تشبیه مفرد به مفرد ۱۱۸
- ب- تشبیهی مفرد به متغیر ۱۱۸
- ج- مشبه مقیر و مشبه به مقیر ۱۱۹
- د- تشبیهات مقیر به مفرد ۱۲۰
- هـ- تشبیه مرکب به مرکب ۱۲۰
- ۳-۴-۱-۴- انواع تشبیه از نظر شکل در اشعار انوری ۱۲۱
- الف — تشبه مضمیر ۱۲۲
- ب - تشبیه تفضیل ۱۲۲
- ج- تشبیه جمع ۱۲۳
- د- تشبیه مفروق ۱۲۴
- ۳-۴-۱-۵- تشبیهات ابتکاری در اشعار انوری ۱۲۵
- ۳-۴-۱-۵-۱- تشبیه تفضیل ۱۲۵
- ۳-۴-۱-۶- زاویه تشبیه در شعر انوری ۱۲۷
- ۳-۴-۲- مجاز ۱۲۸
- ۳-۴-۱-۲- علاقه‌ی کلیت و جزئیت ۱۳۰
- ۳-۴-۲-۲- علاقه‌ی حال و محل یا ظرف و مظروف ۱۳۰
- ۳-۴-۳-۲- علاقه ملزومیت ۱۳۱
- ۳-۴-۴-۲- علاقه های دیگر ۱۳۲
- ۳-۴-۳- استعاره ۱۳۳
- ۳-۴-۱-۳- انواع استعاره از جهت ساختار ۱۳۴
- الف — استعاره مصرحه (اشکار) ۱۳۴

- ۱۳۵ ۱) استعاره مصرحه‌ی مجردة
- ۱۳۶ ۲) استعاره مصرحه‌ی مشروحه
- ۱۳۷ ۳) استعاره مصرحه‌ی مطلقه
- ۱۳۸ ب- استعاره مکنیه (پوشیده)
- ۱۳۹ نوع اول : استعاره مکنیه ای که به صورت ترکیب است
- ۱۴۱ نوع دوم : استعاره‌ی مکنیه ای که به صورت ترکیبی است
- ۱۴۳ ۴-۳-۲- انواع استعاره از جهت مستعار
- ۱۴۵ الف- استعاره تخیلیه
- ۱۴۶ ب- استعاره تبعیه
- ۱۴۸ ۴-۳-۴- تشخیص
- ۱۴۹ ۴-۳-۱-۴- به صورت خطاب به موجودی بی جان با یک مفهوم انتزاعی
- ۱۵۰ ۴-۳-۲-۴- به صورت اضافه‌ی موصوف به صفت
- ۱۵۱ ۴-۳-۳-۴- به صورت اضافه‌ی یکی از اعضاء صفات یا اعراض انسانی با اسم دیگر
- ۱۵۱ ۴-۳-۴-۴- به صورت غیر اضافی (در یک جمله)
- ۱۵۲ ۴-۳-۵- کنایه
- ۱۵۴ ۴-۳-۱-۵- انواع کنایه به لحاظ مکنی عنه
- ۱۵۴ الف — کنایه از فعل یا مصدر
- ۱۵۶ ب- کنایه از صفت
- ۱۵۶ ب- کنایه از موصوف (اسم)
- ۱۵۷ ۴-۳-۵-۲- انواع کنایه به لحاظ وضوح و خفا
- ۱۵۹ ۴-۳-۶- صورت های خیالی غیر بیانی
- ۱۶۰ ۴-۳-۱-۶- اغراق
- ۱۶۴ ۴-۳-۲-۶- تصاویر پارادوکسی (متناقض نما)

فصل پنجم: زبان شعر انوری

- ۱۶۷ ۱-۵- زبان شعر
- ۱۶۸ ۲-۵- زبان قصیده
- ۱۷۰ ۳-۵- زبان شعر انوری
- ۱۷۱ ۱-۳-۵- ساختار کلی شعر انوری
- ۱۷۱ ۱-۱-۳-۵- حوزه واژگان و ترکیبات
- ۱۷۲ ۱-۱-۳-۵- واژگان مدحی
- ۱۷۳ ۲-۱-۳-۵- ایجاد ترکیبات های زیبا و خوش آهنگ
- ۱۷۳ ۲-۱-۳-۵- عینیت بخشیدن به پدیده های ذهنی
- ۱۷۴ ۳-۱-۳-۵- کاربرد نحو جملات عربی در اشعار انوری
- ۱۷۵ ۴-۱-۳-۵- ابیات آغازین و شروعی تاثیر گذار
- ۱۷۷ ۴-۵- زبان طنز انوری
- ۱۷۸ ۵-۵- آرایه های بدیعی
- ۱۸۰ ۱-۵-۵- آرایه های لفظی
- ۱۸۰ الف — تجنیس
- ۱۸۱ ۱- جناس مضارع و لاحق
- ۱۸۲ ۲- جناس زاید
- ۱۸۲ ۱-۲- جناس مطرف
- ۱۸۲ ۲-۲- جناس وسط
- ۱۸۲ ۳-۲- جناس مذیل
- ۱۸۳ ۲- سـ□یر انواع جناس
- ۱۸۴ ب - روش تکریر
- ۱۸۴ ۱- تکرار کلمه و عبارت (تکریر)
- ۱۸۵ ۲- هم حروفی
- ۱۸۶ ۳- هم صدایی

۱۸۸	ج- روش تسجیع
۱۹۱	۵-۵-۲- آرایه ها بدیعی معنوی
۱۹۱	۱) تضاد یا طباق
۱۹۲	۲) تلمیح
۱۹۳	۳) مراعات نظیر
۱۹۴	۵-۶- آرایه های بدیعی
۱۹۷	۵-۷- انواع موسیقی در شعر انوری
۱۹۷	۵-۷- ۱- پیوند موسیقی و شعر
۱۹۹	۵-۷- ۲- جایگاه موسیقی شعر در میان سایر عناصر شعری
۲۰۰	۵-۷- ۳- موسیقی بیرونی و اهمیت آن در شعر انوری
۲۰۳	۵-۷- ۴- نقش موسیقی کناری در زیبایی شعر
۲۰۳	الف) قافیه
۲۰۵	ب) ردیف
۲۰۷	۵-۷- ۴-۱- ردیف های آغازین
۲۰۹	نتیجه گیری
۲۱۲	فهرست منابع و مأخذ

چکیده

انوری ابیوردی، شاعر گرانقدر قرن ششم هجری، از بزرگان سخن فارسی و در ادبیات این مرزوبوم از پیامبران شعر محسوب می شوند.

در این پایان نامه سعی بر آن است که زبان و صور خیال به کار گرفته شده در مدایح این شاعر، مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

در ابتدا به اختصار درباره شعر و عناصر آن بحث می شود. از جمله درباره ی تخیل که از عناصر اصلی شعر به شمار می آید و تشبیه، استعاره، تشخیص، مجاز، کنایه، تصایر پارادکسی و ... را در بر می گیرد که درباره هر یک از این عناصر به طور کلی و بازتاب آنها در مدایح انوری به اختصاص سخن گفته می شود. می پردازد. همچنین، شرح احوال و زندگی، حوادث عصر شاعر، آثار و ممدوحان او و سابقه ی شعر مدحی در شعر عرب و سایر ملل، علل روی آوردن شاعر به مدح، مدح و کمک آن به ترقی شعر فارسی و ... به اجمال بررسی می گردد.

فصلی نیز به بررسی زبان شعر انوری اختصاص یافته و در آن، به مباحث زبان شعر به طور کلی، زبان شعر انوری، ساختار کلی شعر شاعر در حوزه ی واژگان و ترکیبات و ... پرداخته شده است. همچنین، برخی از آرایش های بدیعی لفظی و معنوی موثر در زیبایی زبان شعر انوری و انواع موسیقی در شعر او با ذکر جزئیات، بررسی گردیده و در پایان به نتیجه گیری بررسی ها و مباحث مندرج در این پژوهش پرداخته شده است.

مقدمه

انوری ابیوردی، شاعر پرآوازه ی قرن ششم هجری، یکی از بزرگترین شعرای مدح پرداز زبان فارسی است. دیوان اشعار او مشتمل بر غزلیات، قطعات، رباعیات و دوایست و هفت قصیده است. مرحوم محمدتقی مدرس رضوی ضمن تطبیق و مقایسه ی نسخ چاپی دیوان، تصحیحی از آن حر قالب دو جلد فراهم نمود که جلد اول آن به قصاید و جلد دوم به غزلیات و قطعات و رباعیات اختصاص دارد. در این تصحیح، قصاید و غزلیات و... به لحاظ حروف آخر قافیه، الفبایی و تنظیم شده اند.

این کتاب از انتشارات شرکت انتشارات علمی و فرهنگی است و تصحیحی روشن و صریح به نظر می رسد که در این تحقیق از این تصحیح استفاده شده است.

شیوه ی کار بدین صورت بود که ابتدا با مطالعه و تحقیق در دیوان انوری و مقالات و کتاب هایی که درباره ی او نوشته شده است، با شیوه ی کار او آشنا شدم. پس از آن به کار فیش برداری از ابیات و مقولات مورد بحث پرداختم و تقریباً تمام صورت های خیالی به کار گرفته شده در متن کامل دیوان او به همراه جزئیات و تقسیماتی که در کتب بیان، بدیع و... برای آنها ذکر کرده اند را استخراج نمودم و میزان بهره گیری و هنر شاعر در آوردن هر یک از آنها را مشخص کردم و در بعضی موارد، آماری نیز ارائه کردم. پس از دسته بندی فیش ها و با توجه به نتایج حاصل از مطالعات انواع کتب مرتبط با موضوع زبان، صور خیال و مدح، به کار نگارش آنها پرداختم.

فصل اول

مبادی تحقیق

۱-۱- تعریف موضوع

موضوع پژوهش بررسی زبان و صور خیال در مدیحه‌های انوری ابیوردی است. شاید اگر انوری را «حدادونگار مدح» بنامیم سخنی به گزاف نباشد، زیرا مدح وستایش با ظهور انوری به اوج پیشرفت و ترقی خود رسید. بیشتر مدیحه‌سرایان از آغاز شعر فارسی تاکنون، از سرآمدان و ناموران شعرا به شمار می‌آیند و صرف منتسب بودن آنها به دربارها نباید باعث شود که ذوق و هنر و عظمت آثار این بزرگان را نادیده بگیریم و بدان‌ها بی‌اعتنا باشیم.

اغلب این سخن‌سرایان از جمله انوری، مردمی دانشمند و متبحر در اغلب علوم بوده‌اند. از علوم و فنون زمان - همچون زبان و ادبیات عرب، تاریخ، فلسفه و منطق، علوم دینی، عرفانی، پزشکی، نجوم و ریاضی - آگاهی داشته سالهای متمادی در راه کسب این دانش‌ها رنج برده‌اند و مهمتر آنکه این اطلاعات را در اشعار خود نیز وارد ساخته‌اند به طوری که دلیل عمده‌ی دشواری کار در بررسی آثار آنها بازتاب همین گونه اطلاعات در اشعار آنهاست.

در این پایان نامه، ابتدا به اختصار درباره‌ی شعر و عناصر آن بحث می‌شود. از جمله درباره‌ی تخیل که از عناصر اصلی شعر به شمار می‌آید و تشبیه، استعاره، تشخیص، مجاز، کنایه، تصاویر پارادوکسی، حس آمیزی و اغراق را در برمی‌گیرد که درباره‌ی هر یک از این عناصر به طوری کلی و بازتاب آن‌ها در مدایح انوری به اختصاص سخن گفته می‌شود می‌پردازد. همچنین، شرح احوال و زندگی، حوادث عصر شاعر، آثار او، معرفی ممدوحان و معاصران و سپس شعر مدحی و سابقه‌ی آن در شعر عرب و سایر ملل، علل روی آوردن شاعر به مدح، نیاز صاحبان قدرت، کتمان حقیقت در شعر مدحی، مدح و کمک آن به ترقی شعر فارسی و.. به اجمال بررسی می‌گردد.

فصلی نیز به بررسی زبان شعر انوری اختصاص یافته و در آن، به مباحث زبان شعر به طور کلی، ز- بان شعر انوری، ساختار کلی شعر شاعر در حوزه‌ی واژگان و ترکیبات و حوزه‌ی واژگان محاوره‌ای و... پرداخته شده است. همچنین، برخی از آرایش‌های بدیعی لفظی و معنوی مؤثر در زیبایی زبان شعر

انوری و انواع موسیقی در شعر او با ذکر جزئیات، بررسی گردیده و در پایان به نتیجه‌گیری بررسی‌ها و مباحث مندرج در این پژوهش پرداخته شده است.

۱-۲- سوالات پژوهشی

- ۱- جایگاه انوری در میان قصیده‌سرایان و مدح‌پردازان فارسی زبان چیست؟
- ۲- مدایح انوری از نظر مدیحه‌سرایی دارای چه ویژگی‌هایی است؟
- ۳- صور خیال و فنون ادبی در اشعار مدحی انوری از نظر کمی و کیفی چه وضعی دارند؟

۱-۳- روش تحقیق

به منظور بررسی زبان و صور خیال شاعر و شرح زندگانی و آثار و معرفی شخصیت شاعر شیوه‌ی کلی و نحوه‌ی مطالعه و تحلیل و تدوین، بدین گونه بوده است:

در قسمت شرح احوال در آثار شاعر، بر اساس آنچه از مطالعه در دیوان خود او و مقالات و کتاب‌هایی که در باره‌ی انوری نوشته شده حاصل می‌گردد و به ذکر زندگی‌نامه‌ی نسبتاً مختصری از او پرداخته می‌شود و حوادث مهمی که در زندگی فردی و خلاقیت هنری او نقش و اهمیت داشته بررسی و باز نموده می‌شود.

در بخش شعر مدحی، به تعریف این موضوع و بررسی سابقه‌ی آن در شعر عرب (که پایه‌گذار شعر مدحی است) و نیز در شعر فارسی و تا حدودی سایر ملل پرداخته شده و تمام جوانب شعر مدحی از نیاز شاعر و صاحبان قدرت گرفته تا نصیحت‌گری در مدح و توصیف جامعه‌ی آرمانی و ترقی شعر فارسی و فواید شعر مدحی بررسی می‌گردد.

در قسمت «صور خیال در شعر انوری»، تقریباً تمام صورت‌های خیالی به‌کارگرفته شده در متن کامل دیوان او به همراه جزئیات و تقسیماتی که در کتب بیان، بدیع و... برای آنها ذکر کرده‌اند، استخراج و به بررسی تصاویر خیالی آنها پرداخته می‌شود و میزان بهره‌گیری و هنر شاعر در آوردن

هر یک از آنها مشخص می‌گردد و در بعضی موارد، آماری نیز ارائه می‌شود.

در قسمت زبان شعر، بعد از مطالعه‌ی کتب نقد بلاغی و بدیع و عروض و قافیه، به استخراج مثال‌های شعری از انوری در زمینه‌ی مباحث گوناگون این دانش‌ها پرداخته می‌شود و عوامل و عناصری که نقش مهم‌تر و موثرتری در موسیقی و زیبایی شعر شاعر دارد تحلیل و بررسی می‌گردد. فصل آخر نیز به نتیجه‌گیری از کلیه‌ی بررسی‌ها و مباحث پژوهش‌ها اختصاص دارد.

۱-۴- پیشینه‌ی تحقیق

علم بلاغت و آیین سخنوری، از روزگار قدیم مورد توجه مردم مترقی عالم بوده است. در یونان از ارسطو دو کتاب - یکی به نام «کتاب‌الشعر» (فن شعر) و دیگری «کتاب الخطاب» (فن خطابه) - بر جای مانده است. با توجه به شواهد مکتوب موجود، می‌توان مدعی شد که در ایران قدیم هم علوم‌ی که مربوط به زبان و بیان است مورد توجه بوده است.

بر اساس منابع غیر ایرانی، ایرانیان به سخن والا، کلام زیبا و بیان سخنان مناسب، در جایگاه متناسب، سخت پای‌بند بوده‌اند و می‌کوشیده‌اند بنیادهای زیباشناسی سخن و بلاغت و بدیع را در نوشته‌های خود بگنجانند؛ جاحظ می‌گوید: «گشاده زبان‌ترین مردم، ایرانیان‌اند که کتابی هم به نام «کاروند» برای تدوین قواعد شعر و بلاغت تألیف کرده‌اند.»^(۱)

در قلمرو و علم بلاغت، بیشترین تألیفات در زمینه‌ی صور خیال و زبان شعر و ویژگی‌های سبکی شاعران مربوط به دوره‌های بعد از ورود اسلام به ایران است که شعر و ادب فارسی رونق بیشتری یافته و علما و ادبا در زمینه‌های گوناگون ادبی، خصوصاً بحث در زیبایی و فصاحت و بلاغت شعر، به پژوهش پرداخته و در این زمینه آثاری سودمند به رشته‌ی تحریر درآورده‌اند.

در مورد انوری و شعر او آثاری نوشته شده که شامل کتاب‌ها و مقالات می‌باشد:

۱ - رک. جاحظ، ابوعثمان عمرو بن بحر: البیان و التبیین، صص ۱۳ و ۱۴

الف) کتاب‌ها:

۱- شرح مشکلات دیوان انوری: اثر محمد بن داوود بن محمد بن محمود علوی شادی آبادی از مردم شادی آباد مندوره که از شهرهای هندوستان به شمار می‌آید. وی این شرح را به دستور ناصرالدین خلجی در سالهای ۹۱۶ تا ۹۶۱ نوشته است.

۲- شرح میرزا عبدالرزاق بیک دنبلی، متخلص به «مفتون» که به نام «شرح قصاید انوری» شهرت یافته است.

۳- شرح ابوالحسن حسینی فراهانی

۴- محمد تقی مدرس رضوی نیز در ضمن تصحیح اشعار به شرح و توضیح بعضی ابیات دیوان پر داخته است.

۵- شرح سید جعفر شهیدی

۶- مفلس کیمیا فروش: محمد رضا شفیعی کدکنی

ب) مقالات

۱- مقاله دکتر معین در کتاب مجموعه‌ی مقالات او که به کوشش مهدخت معین در سال ۱۳۶۴ در دو جلد به چاپ رسیده و در آن، به بررسی تاریخ وفات انوری پرداخته است.

۲- مقاله‌ی حافظ محمود شیرازی، در مجله‌ی اورینتال کالج مگزین در مورد ممدوحان انوری

۳- مقاله‌ی علامه قزوینی راجع به وفات انوری در بیست مقاله قزوینی

و نیز پایان‌نامه‌های زیر:

۱- گوهری در خلاب که بررسی و تحلیل انتقادی در مورد اشعار انوری است و در سال ۱۳۷۵ در

دانشگاه شهید بهشتی نوشته شده است.

۲- انعکاس اوضاع اجتماعی عصر در شعر انوری در سال ۱۳۴۵ در دانشگاه فرودسی مشهد

۳- بحث انتقادی در اشعار هجوآمیز سوزنی و انوری در سال ۱۳۵۱ در دانشگاه فردوسی مشهد

اما پژوهش مستقلی که به بررسی ویژگی‌های مدیحه‌سرایی انوری بپردازد تا کنون صورت نگرفته

و این پایان نامه به آن موضوع اختصاص می‌یابد.

۱-۵- اهداف

- بررسی ویژگی‌های مدایح انوری از نظر مدیحه‌سرایی

- بررسی صنایع ادبی و صور خیال به کار گرفته شده در اشعار مدحی انوری

- بررسی جایگاه انوری در میان قصیده‌سرایان و مدح‌پردازان فارسی زبان

۱-۶- ضرورت و اهمیت

در عصر حاضر پرداختن به تحلیل و بررسی ویژگی‌های شعری و نیز بررسی صور خیال در شعر شاعران از رونق خاصی برخوردار است چرا که علم بیان و شناخت تصاویر خیال، توان ما را در شناخت ماهیت و لطایف ادبیات کلاسیک و معاصر تقویت می‌کند. بنابراین، برای درک عمیق‌تر فنون ادبی و بررسی و تبیین دقایق آنها لازم است با عنایت بیشتر و جدی‌ترین به آن نگرسته شود.

این امور در شعر بسیاری از ستارگان آسمان ادب فارسی چون: «حافظ»، «مولوی»، «نظامی» و... مورد بررسی قرار گرفته اما این امر در شعر دیگر شاعرانی که در درجه‌ی دوم اهمیت قرار دارند، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. هرچند در درجه‌ی دوم بودن شاعری مانند انوری هنوز جای شک و تردید است زیرا بعضی برای او ادعای پیامبری در شعر را دارند. با توجه به اینکه انوری از چهره‌های شاخص و مستهور در نظم کلاسیک فارسی مخصوصاً شعر مدحی است و در ادبیات ما از پرداختن به شعر مدحی به علت انتساب شاعران به دربارها تا حد زیادی دریغ شده است و کسانی که بدان پرداخته به نوعی به مقابله با آن برخاسته و از پرداختن به جنبه‌های مثبت و سازنده‌ی آن سرباز زده‌اند. پژوهنده بر خود

دا نست که به تدوین رساله در این زمینه بپردازد.

۱-۷- کاربرد نتایج تحقیق

نتایج این تحقیق می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران ادبیات به خصوص ادبیات کلاسیک فارسی قرار گیرد تا بدین وسیله یکی از درون مایه‌های اصلی شعر کلاسیک فارسی و میدان مبارزه‌ی شاعران که مدح است بهتر شناخته شود و با توجه به این که یکی از شعرای صاحب نام در زمینه‌ی مدح، انوری ابیوردی است شناخته گردد. با مطالعه‌ی این پژوهش به زبان و صور خیال مدیحه‌های انوری و نکات مثبت و منفی شعر مدحی در ریزه کاری‌های آن پی برده خواهد شد.